

ЩО НЕ КАЖІТЬ, а пісні без волі їх авторів таки здатні бути причетними до людських дол. Особливо ж твори популярні, ліричні, веселі, молодісті. Позаяк вони спроможні впровадити багатолітні нагадувати як про епізоди та миттєвості світли і неповторні, так і болісні, незатоновані часом. Трапляється частенько, що пісня допомагає без стів розуміти один одного, спонукає до освідчення в почуттях, розкриває їх таємниці. Попри це трапляється, що слова і мелодія давньої пісні непрошено згадуються і згадуються, навіть переслідують тебе, вражаючи якимось спогодом-бодем. І годі намагатися втекти від них, забути їх.

Довелося бути свідком, як мій колишній однокласник Микола — нині вже поважний та сивочолий Микола Петрович, — зачувши при трансляції вітань іменинником вальсову мелодію і проникливі слова шлягера нашої юності, «Білого танцю», знічений мерщій вимкнув у автомобілі, яким ми подорожували, радіоприймач. Я знав, що він отак давненько робить, хоча «Білий танець» став призабутим твором і звучить уже вряди-годи.

А втім, йому спричинила таке несприйняття, навіть боязнь пісні одна житейська історія, почасти яку й мені довелося спостерігати. Отож, по порядку.

Серед учнів, особливо старшокласників, волею-неволею складаються по trochu взаємні обопільної симпатії, товаришування і дружби, які, буває, переростають у справжнє кохання. Але на перешкоді цьому, здавалося б, непереборному потягу на селі деколи виникають обставини цілком прозаїчні — а з якої ам'ї, роду-племіні, акажімо, твоя пася? Гарна слова, цебо поважна знатність родинних витоків, додає шани дівчині. І, звичайно, навпаки.

Якраз наша героїня Оля, з напрочуд рудою, вогнистою, хоча й пишною косою та золотистими цяточками ластовиння на гарненькому лиці мала нещастя належати до невдатного клану-роду. Він здавна хибував хазяйським хистом і борсався в нестатках. Лицьовані-перелицьовані вдяганки, темнуваті рідзвяні пироги і великодні паски, нечепурність меншого брата і постійні кепкування односельців над нерозторопними батьками таки дошкуляли Олі у прихильності до неї хлопців, особливо ж з випускного класу.

Якось Микола ввечері звичай чепурився, поспішаючи до клубу, а мати, підміюючи над його спробами парубочтва, пожартувала:

— То ти, Колю, хоч не здумай мені привести в невістки оту руду Олю Чижикову...

На здивування матері він не осмілювався, а буркнув щось зле.

А ота Оля в клубі танцювала лише з однією підстаркуватою дівкою, своєю недалеко родичкою. Трохи потайки спостерігав, як на уроці фізкультури напівроздягнені дівчата змагаються з волейболу. Її пружність, мов з мармuru, виточені довгі красиві ноги, високі груди бентежили не лише його. Он навіть Сергій, визнаний у школі насмішник, дивлячись на дівчат на спортмайданчику, не втри-

валсь надавав право вибору дівчатам — і, звісно, їй.

Я пригласить хочу на танец вас

И только вас...

Слова пісні покликали трішечки охмелілих від шампанського і торжества, краси та неповторності молодого літа випускниць до тих, хто їм найбільше до вподоби. Не секрет, що до цього танцю було багато уваги, бо він почасти через дівочі запрошення дешо й говорив.

Оля, коли, здається, уї под-

Оповідання

Білий танець

мався і бовкнув своє:

— А ота руда-рижа — вещь золота...

На це Микола нахмурих брови. Так недобре глигнув на невдатного жартівника, що той мерщій сахнувся від нього.

А сталося оте недобре, що ятрих Миколі Петровичу душу як по сьогодні, на випускному вечорі. Як годиться, тоді після вручення атестатів зріпості, гарних напучувань педагогів і батьків вийшли на яскраво освітлене шкільне подвір'я потанцювати.

Ніч пропала скошеним на сусідньому лузі різнотрав'ям. Мов прощаючись з ним, стихшено шепотіли щось лопчасті сосни, а у скверку, здавалось, палахкотили у місячній купелі пурпурові троянди.

Звісно, випускний у селі водночас є й своєрідними оглядинами, кожен хоче показати себе яконайкраще. Он які невпізнанні, нарядні дівчата, як розкішно біліють, голубіють, розжевіють їх вишукані сукні. А «його» Оля — він уже потайки так вважав — таки найгарніша. Темно-вишнева сукня не здатна приховати розквітлої дівочої зводи, донедавна руда коса сріблilasя, охоплена червоною биндою, розсипавшись по стану. Оля, як у ореолі пишному, який кучерявиться і грає під вітерцем. А очі корим і гарячим полиском гордовито, а не положливо та обачливо, як раніше, окидають присутніх. «А коли вже твоя черга до мене дійде?» — жде не дїждється того погляду Микола. І той промінець впав на нього.

Саме заграли «Білий танець», як тепер кажуть, шлягер тої пори. До цього під пильними поглядами присутніх, особливо ж батьків, не наслідуючись відступити від традицій осуди та зневаги до Олиного роду, її так нікто і не повів у коло. А тепер цей хвилюючий

руги пішли у парах, весело-грайливо, легкою ходою рушила нап'ряки саме до нього. Він же стояв, обіпершись об соану. На якусь мить Микола зрадів рішенню Олі, але вловив і насмішкватість друзів-випускників, що вже вальсували, і осудливо-насторожені погляди своєї матері та сестри.

«Ну, навіщо отак у всіх на виду, на сміх чи що?» — отетерів юнак і якось боязко повернувся спиною і шез в тінь за соаню. Там похапцем, по-дорослому запалив цигарку, мов шукаючи виправдання своєму рішучому вчинку. Це вже потім розповіли йому, як Оля дійшла під пильним поглядом багатьох до того місця, звідки він утік, як і він, обіперлася знічено плечем до сосни, шукаючи розроди, а на очах в неї засріблилися під місяцем рясні слези...

Коли десь через рік Оля йшла заміж за красивого моряка, уже будучи студенткою-заочницею і продавцем престижного універмагу в обласному центрі, він таки непрошеним гостем наважився піти на оте гірке для себе весілля.

І там грали «Білий танець». Молода, на диво, забачала покружляти у вальс зовсім не зі своїм судженням, доручивши це крадькома старшій дружці, а сама рішуче, хоч помітно знервована і приречено-сумна, підійшла до Микола. На цей раз він не втік від неї. Ні в сїх, ні в тих мовчки, вочевидь вперше і востаннє, повів у танок свою першу святу любов. Врешті, аби щось сказати, роззятти себе і її, обізвлася:

— Та ти, Оленько, щаслива — жених бо завидний, «Жигуля» має новенького, квартиру і роботу в місті.

— Є, Микола, є, усе є. Лишень найдорожчого не матиму. Не дай Бог тобі таке спізнати. Бажаю тобі знайти оте найдорожче.

— Про що мова, Олю?

— Сам знаєш, що від мене відібрав цей осоружний «Білий танець»...

Уперше від того місячного випускного вечора Оля заговорила до нього, глянувши повним відчаю туги, болю за отриману кривду поглядом найкрасивіших у світі очей. Тих, які так недовго цвіли йому коханням.

І Микола зрозумів, що спокута за полохливу нечемність до Олі на випускному буде довічним тягарем. То був вечір зради самого себе, своєї ніцості і незнайденної уже згуби у власній долі. А ще то був вечір невідплатної образи — вирок для їхнього незамінного кохання.

«Білий танець» не просто так собі дратує його, а переслідує і примушує втікати від нього. Хвилі злополучного вальсу, вважає Микола Петрович, викинули його на суворий берег самотності. Бо не склалося подружнє життя. По розлученню він, будучи в місті, поплентався до універмагу, яким завідувала Оля. А наважився на таке, бо почув, що і вона з моряком назавжди побили горшки.

В просторій торговій залі угледів свою колишню однокласницю. Трохи змарнілу, постарілу, але досить привабливу білявку. Упізнала:

— Що вам, Миколо Петровичу: телевізора, холодильника чи пральну машинку?

Знігівся, хотів запропонувати поговорити, але кричущий зблиск байдужості у її погляді сказав йому усе. Знала, очевидно, його долю і що не за покупками прибився. А відтак і пішла собі у якісь бічні двері.

Для годиться він ще розглядав якогось шикарного телевізора, як нагла, обірвавши пісні сучасної естрадної зірки, в глибині приміщення зародилася мелодія «Білого танцю». Вона сплотачку полинула скрадливо, якось неначе підступно, а тоді вибухнула хижим вихором. Він зрозумів, що цей болісний музичний постанець-спогод адресується йому, лише йому.

Молоденька продавщиця тим часом, скрушно хитнувши голівкою, озвалася до подруги: — Знову наша начальниця не в настрої, знову для себе крутить той старомодний вальс.

Микола мерщій направився до виходу. А новозгодін, здавалося, розхитуючи зболену душу, виплескувалися на нього хвилі страшного танцю. Та ще й з невідторною погрозою звучали його слова:

Может быть, этот вальс

Нам предстоит запомнить навек...

Петро ГУМЕНЮК.
снт. Гоца.